

POLITIHØGSKOLEN

Det europeiske etiske regelverket for politiet

(The European Code of Police Ethics)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Det europeiske etiske regelverket for politiet

(The European Code of Police Ethics)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

© *Council of Europe*

This non-official translation is published by arrangement with the Council of Europe and is the sole responsibility of the translator

Translation based on the English version:

ISBN 92-871-4831-7

© Council of Europe, March 2002

Reprinted October 2002

Publisert av Politihøgskolen

ISBN 978-82-7808-109-9 (trykt)

ISBN 978-82-7808-110-5 (elektronisk)

Forord

På begynnelsen av 2000 tallet ble det europeiske etiske regelverket for politiet uoffisielt oversatt av Roy Henry Nilsen, for at dette skulle bli lettere tilgjengelig for politiet i Oslo Politidistrikt. De etiske retningslinjene som er utarbeidet av Europarådet (2001, Council of Europe¹) hadde frem til da vært lite kjent for norsk politi. Basert på Nilsens oversettelse er regelverket nå oversatt formelt av Karen Elaine Aarnes og gis ut som en egen publikasjon (papir- og elektronisk versjon) her ved Politihøgskolen. En stor takk til Roy Henry Nilsen for at vi på politihøgskolen ble gjort oppmerksom på denne oversettelsen og en takk til Eileen E. Schreiner Berglie for hjelpen med utformingen av denne publikasjonen. Den norske oversettelsen er godkjent av Europarådet.

Det europeiske etiske regelverket for politiet er ett viktig supplement til Politidirektoratet sin utgivelse om Grunnleggende etikk i politi- og lensmannsetaten². Sammen kan de bygge bro mellom det nasjonale og det europeiske etikkarbeidet i en polisiær kontekst, noe som er relevant for studenter både på bachelor- og masternivå, samt på etter- og videreutdanningene våre.

Politihøgskolen,
Oslo, mars 2015

Brita Bjørkelo
Førsteamanuensis

---

¹ <http://polis.osce.org/library/f/2687/500/CoE-FRA-RPT-2687-EN-500>

² https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_200.pdf

Innhold

Europarådet – Ministerrådet	7
Det europeiske etiske regelverket for politiet	9
Regelverkets virkeområde	9
I Politiets målsetning	9
II Politiets lovmessige grunnlag	9
III Politiets og straffesakskjeden	10
IV Politiets organisasjon	10
A. Generelle regler	10
B. Kvalifikasjoner, rekruttering og personalpolitikk	11
C. Opplæring og trening av politipersonell	11
D. Politipersonellets rettigheter	12
V Retningslinjer for polititjeneste og politiinngrep	12
A. Generelle prinsipper	12
B. Spesielle situasjoner	13
VI Ansvarsforhold og kontroll av politiet	14
VII Forskning og internasjonalt samarbeid	14

Europarådet – Ministerrådet

Anbefaling Rek(2001)10 – Fra Ministerrådet til medlemslandene

Angående det europeiske etiske regelverket for politiet

(Vedtatt av Ministerrådet den 19. september 2001 ved det 765. viseministermøte)

Ministerrådet, i henhold til Europarådets Statutt, Artikkel 15.b.,

- minner om at Europarådets mål er å oppnå større enhet mellom dets medlemmer;
- være oppmerksom på at det også er Europarådets formål å fremme rettssikkerhet som danner grunnlag for alle sanne demokratier;
- tar i betraktning at strafferettsvesenet spiller en nøkkelrolle når det gjelder å verne om rettssikkerheten og at politiet har en grunnleggende rolle innenfor dette systemet;
- oppmerksom på behovet for at alle medlemslandene legger til rette for effektiv kriminalbekjempelse både på nasjonalt og på internasjonalt nivå;
- tar i betraktning at politiets aktiviteter til en stor grad utføres i nær kontakt med publikum og at politiets effektivitet avhenger av allmenhetens støtte;
- anerkjenner at de fleste europeiske politivesen – i tillegg til å opprettholde loven – utfører så vel sosiale som servicefunksjoner i samfunnet;
- overbevist om at allmenhetens tillit til politiet er nært forbundet med dets holdninger og handlinger overfor publikum, spesielt dets respekt for menneskets verdighet og individets grunnleggende rettigheter og friheter som nedfelt spesielt i den europeiske Menneskerettighetskonvensjonen;
- tar i betraktning prinsipper i de Forente Nasjoners etiske retningslinjer for politiet og resolusjonen til Europarådets parlamentarikerforsamling angående Politierklæringen;
- være oppmerksom på prinsipper og regler nedfelt i skriv som angår politisaker - straffe-, sivil- og offentlig rett så vel som menneskerettslige aspekter som vedtatt av Ministerrådet, beslutninger og vurderinger av den europeiske Menneskerettighetsdomstol og prinsipper vedtatt av den europeiske komite for forebygging av tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff;
- anerkjenner mangfoldet av politistrukturer og måter å organisere politiet på i Europa;
- tar i betraktning behovet for å opparbeide felles europeiske prinsipper og retningslinjer for generelle målsetninger, ytelse og ansvarsstyring av politiet for å verne om sikkerhet og individets rettigheter i demokratiske samfunn underlagt rettssikkerhetens prinsipper;

- anbefaler at regjeringene i medlemslandene følger prinsippene fastsatt i skrevet om det europeiske etiske regelverket for politiet, tilknyttet den nåværende anbefalingen, når de omsetter lovgivning, håndhevelse og etiske regler til nasjonalt lovverk, med denne gradvise implementeringen i øye, og bredest mulig distribusjon av den foreliggende teksten.

Det europeiske etiske regelverket for politiet

Regelverkets virkeområde

Disse reglene gjelder for de tradisjonelle, alminnelige politistyrker eller polititjenester eller for andre offentlig autoriserte eller styrte enheter hvis hovedoppgave er å opprettholde lov og orden i det sivile samfunn, og som er gitt myndighet av staten til å benytte makt eller tvangsmessige tiltak for å oppnå dette målet.

I Politiets målsetning

1. Politiets generelle formål i en demokratisk rettsstat er;
  - å opprettholde den alminnelige ro, orden og rettssikkerhet i samfunnet;
  - å beskytte og respektere individets grunnleggende rettigheter og friheter særlig de som er nedfelt i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen;
  - å forebygge og bekjempe kriminalitet;
  - å avdekke kriminalitet;
  - å tilby hjelp og yte service til allmennheten.

II Politiets lovmessige grunnlag

2. Politiet er en offentlig etat som skal etableres i henhold til formell lov.
3. Politiets oppdrag skal alltid utøves i overensstemmelse med nasjonal lovgivning og i henhold til internasjonale standarder som landet har godkjent.
4. Den lovgivningen som styrer politiets virksomhet skal være tilgjengelig for allmennheten og skal ha en uttrykksform som er tilstrekkelig klar og presis. Lovgivningen bør, om nødvendig, være utdypet av klare forskrifter og reglementer som har samme tilgjengelighet som lovverket.
5. Politiets personell skal underlegges de samme lovbestemmelser som ordinære borgere. Unntak fra dette skal bare kunne rettferdiggjøres ut fra hensyn som tilgodeser behovet for en korrekt tjenesteutøvelse i det demokratiske samfunn.

III Politiet og straffesakskjeden

6. Det skal etableres en klar forskjell mellom politiets, påtalemyndighetenes, domstolenes og fengselsvesenets roller. Politiet skal ikke ha kontrollfunksjoner over disse myndighetene.
7. Politiet må i strengeste forstand respektere domstolenes uavhengighet og upartiskhet og skal i særdeleshet ikke protestere mot rettmessige domsavgjørelser eller juridiske beslutninger eller legge hindringer i veien for deres fullbyrdelse.
8. Politiet skal som hovedregel ikke ha noen dømmende funksjoner. Enhver delegering av dømmende makt til politiet skal være begrenset, og i overensstemmelse med loven. Det må alltid foreligge mulighet for å bringe enhver tjenesteutøvelse eller unnlatelse av å foreta en sådan, så vel som tjenstlige beslutninger som skal ivareta enkeltmenneskets rettigheter, inn for de dømmende myndigheter.
9. Det skal etableres et funksjonelt og formålstjenlig samarbeid mellom politiet og påtalemyndigheten. I stater hvor politiets etterforskning er underlagt påtalemyndigheten eller en undersøkelsesdommer, skal politiet motta klare retningslinjer når det gjelder hvilke prioriteter som bestemmer etterforskningspolitikken og fremdriften i etterforskningen av enkelte straffesaker. Politiet skal holde overordnet påtalemyndighet informert om hvordan deres instruksjoner er implementert og i særdeleshet rapportere regelmessig om utviklingen i straffesaker.
10. Politiet skal respektere forsvarsadvokatenes rolle i straffesaker og, hvor det er formålstjenlig, bidra til å sikre en effektiv tilgang til juridisk hjelp, spesielt når det gjelder personer som har blitt utsatt for frihetsberøvelse.
11. Politiet skal ikke innta rollen til fengselsmyndighetene annet enn i nødstilfeller.

IV Politiets organisasjon

A. Generelle regler

12. Politiet skal organiseres med sikte på å vinne offentlig respekt som lovens voktere og som tjenesteyter til allmennheten.
13. Politiet skal være underlagt sivile myndigheter når de utøver sin polititjeneste i samfunnet.
14. Politietaten (politistasjoner, kjøretøyer og lignende) og politiets uniformerte personell skal være lett gjenkjennelig.
15. Politiet skal nyte tilstrekkelig operasjonell uavhengighet fra andre statlige etater når det gjelder deres politimessige tjenesteutøvelse. Politiet har således det fulle ansvar for tjenesteutøvelsen.
16. Politipersonellet er, på alle nivåer, personlig ansvarlige (strafferettslig og privatrettslig) for sine tjenestehandlinger og for unnlatelsen av å utføre tjenestehandlinger samt for sine ordre gitt til underordnede.

17. Politiets organisasjon skal fremstå med en tydelig kommandokjede. Det skal alltid være mulig å fastslå hvilken overordnet polititjenesteperson som er ytterst ansvarlig for politiets tjenestehandling eller tjenesteunnløstelse.
18. Politiet skal være organisert slik at det tilgodeser utviklingen av gode relasjoner mellom politi og publikum. Likeledes skal det, om mulig, legges til rette for utviklingen av effektive samarbeidsformer med andre etater, med kommuner og ikke-statlige organer samt med representanter for allmennheten, deriblant etniske minoritetsgrupper.
19. Politiets organisasjoner skal sette seg i stand til å gi objektiv informasjon om sin virksomhet til allmennheten uten å avsløre konfidensielle opplysninger. Det skal etableres profesjonelle retningslinjer for politiets kontakt med media.
20. Politiet skal organiseres slik at hensynet til politipersonellens integritet og mulighet til god tjenesteutøvelse blir ivaretatt gjennom formålstjenlige foranstaltninger. Dette i særlig grad for å tilgodese hensynet til den enkelte borgers grunnleggende frihet og rettigheter slik de fremkommer i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.
21. Effektive tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon i politiet skal etableres innen alle nivåer i politiets organisasjon.

B. Kvalifikasjoner, rekruttering og personalpolitikk

22. Ved enhver rekruttering av politipersonell skal ansettelsen ta utgangspunkt i personlige kvalifikasjoner og erfaringer som skal være formålstjenlige i forhold til den polititjenesten de skal utøve.
23. Politipersonell skal kunne vise sunn dømmekraft, et åpent sinn, modenhet, rettskaffenhets, ha evnen til å kommunisere med alle og hvor det er nødvendig utøve lederskap og vise administrative evner. Dessuten skal politipersonell ha god oversikt over sosiale, kulturelle og lokalpolitiske aspekter.
24. Personer som er straffedømt for alvorlig kriminalitet skal utelukkes fra politiyrket.
25. Rekruttering til politiet skal foregå på en objektiv og ikke-diskriminerende måte etter nøye vurderinger. I tillegg skal det tas sikte på å rekruttere kvinner og menn fra forskjellige deler av samfunn samt fra etniske minoritetsgrupper slik at politiet representerer det samfunn det skal betjene.

C. Opplæring og trening av politipersonell

26. Opplæringen av politiet skal baseres på de demokratiske grunnverdier, det lovregulerte samfunn og på beskyttelsen av menneskerettighetene samt være forankret i politiets hovedmålssetninger.
27. Den generelle politiopplæring skal være så åpen som mulig mot allmennheten.
28. Den generelle grunnopplæring skal fortrinnsvis følges opp av jevnlig perioder med praksis og spesialopplæring i administrasjon og ledelse hvor nødvendig.

29. Praktiske øvelser i maktbruk og øvelser hvor menneskerettigheter, og da i særlig grad den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, blir berørt, skal gjennomføres i politiets opplæring og trening på alle nivåer.
30. Politioplæringen skal ta maksimalt hensyn til nødvendigheten av å utfordre og bekjempe rasisme og fremmedfrykt.

D. Politipersonellets rettigheter

31. Politipersonellet skal som hovedregel tilkomme de samme sivile og politiske rettigheter som enhver borger i samfunnet. Innskrenkninger i disse rettigheter må bare forekomme hvis de er nødvendige for å utøve politiets virksomhet i det demokratiske samfunn og være forankret i formelle lovregler som er i overensstemmelse med den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.
32. Politipersonellet skal som offentlige tjenestepersoner så langt som overhode mulig nyte godt av de samme sosiale og økonomiske goder som andre borgere i samfunnet. Personellet skal i særlig grad ha rett til å organisere seg eller delta i representative organisasjoner, til å motta adekvat lønn og sosiale ytelser samt å kunne nyte godt av spesielle helse og trygdeordninger som tar hensyn til forholdene politiyrket utøves under.
33. Disiplinære reaksjoner mot politipersonell skal kunne gjøres til gjenstand for behandling av et uavhengig organ eller en domstol.
34. Offentlige myndigheter skal bistå politipersonell som blir utsatt for uberettigede beskyldninger i tjenesten.

V Retningslinjer for polititjeneste og politiingrep

A. Generelle prinsipper

35. Politiet og politiets operasjoner må respektere den enkeltes rett til å leve.
36. Under ingen omstendighet skal politiet tilføye, oppfordre til eller tolerere at noen utsettes for tortur, inhuman eller nedverdiggende behandling eller straff.
37. Politiet skal bare benytte makt når det er strengt nødvendig og bare i den grad det kreves for å oppnå den lovlige tjenestehandlings formål.
38. Politiet må alltid forankre lovligheten i sine tjenestehandlinger.
39. Politipersonellet skal utføre ordre som er korrekt utstedt av deres overordnede, men skal pliktmessig avholde seg fra å utføre ordre som er klart ulovlige og skal kunne rapportere om slike forhold uten å frykte for å bli utsatt for sanksjoner.
40. Politiet skal utføre sine oppgaver på en rettferdig måte og skal i særlig grad la seg lede av prinsipper som bygger på upartiskhet og ikke-diskriminering.
41. Politiet skal bare gripe inn i det enkelte individets privatsfære når det er strengt nødvendig og bare for å utføre lovpålagte oppgaver.

42. Politiet skal under innsamling, lagring og bruk av personlige data bare iverksette dette i henhold til internasjonalt anerkjente prinsipper og i særdeleshet begrense slik behandling til det omfang som er nødvendig av legale, rettmessige og spesifikke grunner.
43. Politiet, skal, når de utøver sine gjøremål, alltid ha for øyet enkeltindividets grunnleggende rettigheter, slik som tanke- og trosfrihet, frihet til å dyrke sin religion, tale- og trykkefrihet, forsamlingsfrihet, bevegelsesfrihet og rett til bruk av egen eiendom.
44. Politipersonell skal utøve sin myndighet med integritet og med respekt for allmennheten og spesielt ta hensyn til situasjonen som individer tilhørende utsatte grupper befinner seg i.
45. Under utøvelse av en tjenestehandling skal politipersonell normalt kunne tilkjenne sin grad og sin tjenesteidentifikasjon.
46. Politipersonell skal motvirke alle former for korrupsjon innen etaten. De skal varsle sine overordnede og andre dertil egnede institusjoner om korrupsjon innen politietaten.

B. Spesielle situasjoner

1. Politietterforskning

47. Politiets etterforskning skal, som et minimum, baseres på en rimelig mistanke om at en konkret eller mulig forseelse eller forbrytelse er begått.
48. Politiet skal følge det prinsipp at enhver som blir anklaget for å ha begått en straffbar handling skal regnes for å være uskyldig inntil en domstol har funnet han eller hun skyldig, og at enhver anklaget har spesielle rettigheter, i særdeleshet rett til å bli gjort kjent med hva han eller hun konkret er anklaget for og til å forsvare seg eller la seg forsvare gjennom et fritt forsvarervalg.
49. Politiets etterforskning skal være objektiv, rimelig og rettferdig. Den skal være hensynsfull og tilpasset de spesielle behov av personer som barn og ungdom, kvinner, etniske og andre minoriteter samt sårbare personer.
50. Det skal etableres retningslinjer for korrekt fremgangsmåte og integritet under avhør som skal ivareta prinsippene i Artikkel 48. De skal i særlig grad tilgodese behovet for et rettmessig avhør hvor den avhørte blir gjort kjent med det konkrete forhold avhøret angår så vel som annen relevant informasjon. Det skal oppbevares en systematisk fortegnelse over avhør samt over deres gjennomføring og innhold.
51. Politiet skal være påpasselige overfor vitners spesielle behov og skal følge regler som er etablert for å beskytte og støtte vitner under etterforskningen, spesielt hvor de kan ha blitt utsatt for trusler.
52. Politiet skal, uten å diskriminere, tilveiebringe de nødvendige støttetiltak for å hjelpe og informere kriminalitetsofrene.
53. Politiet skal tilveiebringe nødvendig tolketjeneste under etterforskningen.

2. Arrest og annen frihetsberøvelse iverksatt av politiet

54. Frihetsberøvelse skal iverksettes i så begrenset grad som mulig og skal gjennomføres under hensyntagen til den enkeltes krav på verdighet, den enkeltes sårbarhet og til den enkeltes personlige behov. Det skal føres en systematisk arrestjournal for hver arrestant.
55. Politiet skal, i henhold til den lokale lovgivning, straks underrette personer som får innskrenket sine rettigheter om grunnen til dette, eventuelt hvilke anklager som er rettet mot dem. Likeledes skal de uten opphold underrettes om hvilke regler og prosedyrer deres sak behandles etter.
56. Politiet skal sørge for personers sikkerhet, helse, hygiene og ernæring i løpet av vareteksttiden. Politiets celler skal ha akseptabel størrelse, ha tilstrekkelig lys og ventilasjon og skal være utstyrt med passende muligheter for hvile.
57. Innsatte hos politiet skal ha rett til å varsle tredjeperson om innsettelsen, ha rett til å la seg bistå av advokat og ha rett til å la seg undersøke av helsepersonell, om mulig etter eget valg.
58. Politiet skal, så vidt mulig, atskille personer som er berøvet sin frihet under mistanke om å ha begått straffbare handlinger fra andre som er berøvet sin frihet av andre grunner. Kvinner og menn skal normalt atskilles, så vel som voksne og ungdom.

VI Ansvarsforhold og kontroll av politiet

59. Politiet skal stå til ansvar overfor statlige myndigheter så vel som overfor borgerne og deres representanter og skal kunne gjøres til gjenstand for effektiv ekstern kontroll.
60. Den statlige kontroll av politiet skal deles mellom den lovgivende, utøvende og dømmende makt.
61. Offentlig myndighet skal sikre en effektiv og upartisk behandlingsmåte av klager på politiet.
62. Det skal legges til rette for tillitsskapende tiltak basert på kommunikasjon og gjensidig forståelse mellom politi og publikum.
63. Politietiske regler som bygger på prinsipper nedfelt i dette regelverket skal utvikles i medlemsstatene under oppsyn av ansvarlige myndigheter.

VII Forskning og internasjonalt samarbeid

64. Medlemsstatene skal fremme og støtte politiforskning, både den forskning politiet selv iverksetter og den forskning som iverksettes av eksterne institusjoner.
65. Internasjonalt samarbeid om politietiske og menneskerettslige spørsmål skal støttes.
66. Europarådet skal nøye granske hvordan prinsippene til det foreliggende regelverket og implementeringen av denne fremmes.

Politihøgskolen

Slemdalsveien 5

Postboks 5027, Majorstuen

0301 Oslo

Tlf: 23 19 99 00

www.phs.no

E-post: postmottak@phs.no